

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

15 päivänä heinäkuuta 2004*

Asiassa C-459/02,

jonka Cour de cassation (Luxemburg) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Willy Gerekens ja

Association agricole pour la promotion de la commercialisation laitière Procola

vastaan

Luxemburgin suurherttuakunta

ennakkoratkaisun oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevien yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden tulkinnasta sellaisen maidon tuotantokiintiötä koskevan kansallisen lainsäädännön yhteydessä, joka on annettu yhteisöjen tuomioistuimen syrjiväksi katsoman ensimmäisen lainsäädännön tilalle ja jossa mahdollistetaan seuraamuksen määrääminen taannehtivasti näiden kiintiöiden

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ylityksistä, jotka ovat tapahtuneet maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkina-järjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 804/68 muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10) ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitettun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13) voimaantulon jälkeen, mutta korvatun kansallisen lainsäädännön mukaisen järjestelmän voimassaoloaikana,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava tuomari A. Rosas sekä tuomarit R. Schintgen ja N. Colneric (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— W. Gerekens ja Association agricole pour la promotion de la commercialisation
laitière Procola, edustajanaan avocat F. Entringer,

— Luxemburgin valtio, asiamiehenään F. Hoffstetter, avustajanaan avocat
G. Pierret,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Berscheid ja C. Cattabriga,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

ottaen huomioon julkisasiamiestä kuultuaan tekemänsä päätöksen, jonka mukaan asia ratkaistaan ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Cour de cassation on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 14.11.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.12.2002, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevien yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden tulkinnasta sellaisen maidon tuotantokiintiöitä koskevan kansallisen lainsäädännön yhteydessä, joka on annettu yhteisöjen tuomioistuimen syrjiväksi katsoman ensimmäisen lainsäädännön tilalle ja jossa mahdollistetaan seuraamuksen määrääminen taannehtivasti näiden kiintiöiden ylityksistä, jotka ovat tapahtuneet maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 804/68 muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10) ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13) voimaantulon jälkeen mutta korvatus kansallisen lainsäädännön mukaisen järjestelmän voimassaoloaikana.

- 2 Tämä kysymys on esitetty riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä maidontuottaja Gerekens ja Association agricole pour la promotion de la commercialisation laitère Procola (jäljempänä Procola) ja toisaalta Luxemburgin valtio ja joka koskee vahinkoa, jonka Luxemburgin valtion väitetään aiheuttaneen kantajalle maidon lisämaksuun liittyvän yhteisön lainsäädännön soveltamisessa tehtyjen virheiden takia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

- 3 Asetuksilla N:o 856/84 ja N:o 857/84 on otettu 1.4.1984 lähtien käyttöön lisämaksu, jota kannetaan toimitetuista maitomääristä, jotka ylittävät viitemäärän, joka on määritetty kunkin tuottajan tai kunkin ostajan osalta kullekin jäsenvaltiolle vahvistetun kokonaismäärän mukaisissa rajoissa. Lisämaksusta vapautettu viitemäärä vastaa jäsenvaltion valitseman menettelyn mukaisesti kaikkea joko tuottajan toimittamaa tai meijerin ostamaa maitoa tai maitomäärää vastaavaa tuotetta viitevuoden aikana.
- 4 Maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 856/84 (jäljempänä asetus N:o 804/68), 5 c artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään seuraavaa:

” — —

Lisämaksujärjestelmä otetaan käyttöön kaikkialla jäsenvaltion alueella jommankumman menettelyn mukaisesti:

Menettely A

- Lisämaksu peritään jokaiselta maidontuottajalta maidosta ja/tai maitoa vastaavasta tuotteesta, jonka tuottaja on toimittanut ostajalle ja jonka määrät kyseisen 12 kuukauden ajanjakson aikana ylittävät määritettävän viitemäärän.

Menettely B

- Lisämaksu peritään jokaiselta ostajalta maidosta tai muista maitotuotteista, jotka tuottajat ovat hänelle toimittaneet ja joiden määrät kyseisen 12 kuukauden ajanjakson aikana ylittävät määritettävän viitemäärän.
- Ostaja, jonka on maksettava lisämaksu, perii sen ainoastaan niiltä tuottajilta, jotka ovat lisänneet toimituksiaan suhteessa ostajan viitemäärän ylitykseen.”

5 Asetuksen N:o 857/84 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklan 1 kohdassa tarkoitettu viitemäärä vastaa tuottajan kalenterivuoden 1981 aikana toimittamaa maidon tai maitoa

vastaavien tuotteiden määrää (menettely A) tai ostajan kalenterivuoden 1981 aikana ostamaa maidon tai maitoa vastaavien tuotteiden määrää (menettely B) lisättyinä 1 prosentilla.

2. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, että niiden alueella voimassa oleva viitemäärä vastaa kalenterivuoden 1982 tai 1983 aikana toimitetun tai ostetun maidon tai maitoa vastaavien tuotteiden määrää muutettuna prosenttiluvulla, joka on vahvistettu siten, että asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa määriteltyä taattua kokonaismäärää ei ylitetä. Tätä prosenttilukua voidaan mukauttaa tiettyjen maksuvelvollisten ryhmien toimitusten suuruuden, tietyillä alueilla vuosien 1981 ja 1983 välisenä aikana tapahtuneiden toimitusten kehityksen tai tiettyjen maksuvelvollisten ryhmien samana ajanjaksona suorittamien toimitusten kehityksen mukaan edellytyksillä, jotka määrittelevät asetuksen (ETY) N:o 804/68 30 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti.

3. Jäsenvaltiot voivat muuttaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja prosenttilukuja 3 ja 4 artiklan soveltamisen varmistamiseksi.”

6 Saman asetuksen 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jotta kansallisella, alueellisella tai keräilyvyöhykkeiden tasolla voitaisiin toteuttaa hyvin maidontuotannon rakenneuudistus, jäsenvaltiot voivat menettelyjen A ja B soveltamisen yhteydessä:

a) myöntää tuottajille, jotka sitoutuvat lopettamaan maidontuotantonsa, yhdessä tai useammassa erässä maksettavan korvauksen;

— —

2. Vapautuneet viitemäärät lisätään tarvittaessa 5 artiklassa tarkoitettuun varantoon.”

- 7 Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11) 6 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Menettelyn B yhteydessä ostajan viitemäärää mukautetaan muun muassa seuraavien tilanteiden huomioon ottamiseksi:

- —
- d) asetuksen (ETY) N:o 857/84 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut tapaukset, joissa ostaja korvaa toisen ostajan, mukaan lukien tapaukset, joissa tuottaja vaihtaa ostajaa.”

Kansallinen lainsäädäntö

- 8 Yhteisön lainsäädäntö on pantu Luxemburgissa täytäntöön erityisesti maidon lisämaksujärjestelmän soveltamisesta Luxemburgissa 3.10.1984 annetulla suurherttuan asetuksella (*Mémorial* 1984, s. 1486; jäljempänä vuoden 1984 suurherttuan

asetus), joka koskee ensimmäistä soveltamisajanjaksoa 1.4.1984–31.3.1985, ja samannimisellä 12.11.1985 annetulla suurherttuan asetuksella (*Mémorial* 1985, s. 1256; jäljempänä vuoden 1985 suurherttuan asetus), joka koskee seuraavia ajanjaksoja.

- 9 Niistä kahdesta mahdollisesta täytäntöönpanomenettelystä, joista on säädetty asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa, Luxemburgin suurherttuakunta on valinnut menettelyn B.
- 10 Asetuksen N:o 857/84 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti mainittu jäsenvaltio oli valinnut viitevuodeksi vuoden 1981. Näin määritettyihin perusmääriin oli kuitenkin sovellettu tiettyjä kertoimia, jotka ottivat huomioon eri ostajille vuosien 1981 ja 1983 välillä toimitettujen maitomäärien kehityksen verrattuna toimitusten keskimääräiseen kehitykseen Luxemburgissa.
- 11 Luxemburgin lainsäädännössä mahdollistettiin myös tuotannon vapaaehtoisesti lopettaneiden tuottajien tilakohtaisten viitemäärien lisääminen kansalliseen varantoon siirtämisen sijasta niiden ostajina pidettyjen meijereiden viitemäärään, joille toimitukset oli suoritettu, vaikka tästä mahdollisuudesta ei ollut menettelyn B yhteydessä säädetty asetuksen N:o 857/84 7 artiklan 2 kohdan säännöksissä luettuna yhdessä asetuksen N:o 1371/84 6 artiklan 1 kohdan d alakohdan ja asetuksen N:o 857/84 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 2 kohdan kanssa.
- 12 Tämän lainsäädännön (jäljempänä entinen/vanha lainsäädäntö) osalta yhteisöjen tuomioistuin on yhdistetyissä asioissa 201/85 ja 202/85, Klensch ym., 25.11.1986 antamassaan tuomiossa (Kok. 1986, s. 3477, Kok. Ep. VIII, s. 755) todennut seuraavaa:

- ”1) Perustamissopimuksen 40 artiklan 3 kohdassa esitetty syrjäintäkielto estää jäsenvaltiota valitsemasta 31.3.1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 2 artiklassa tarkoitetuksi viitevuodeksi vuotta 1981, jos tämän vaihtoehdon soveltamisesta kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuu sen markkinoilla vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen tiettyjen tuottajien syrjäintää yhteisössä.
- 2) On 31.3.1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 2 artiklan vastaista, että jäsenvaltio, joka on valinnut kyseisessä säännöksessä tarkoitetuksi viitevuodeksi vuoden 1981, vahvistaa ostajien viitemäärät muissa kuin säännöstössä nimenomaan määrättyissä tapauksissa soveltamalla näiden kyseisen vuoden aikana ostamiin maitomääriin prosenttia, joka on mukautettu tiettyjen maksuvelvollisten ryhmien toimitusten suuruuden mukaan.
- 3) On 31.3.1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 vastaista, että jäsenvaltio, joka on valinnut menetelmän B, päättää lisätä toiminnastaan luopuneen tuottajan tilakohtaisen viitemäärän sen ostajan viitemäärään, jolle kyseinen tuottaja toimitti maitoa luopumisajankohtanaan, sen sijaan, että se lisäisi kyseisen määrän kansalliseen varantoon.”
- 13 Edellä mainitussa asiassa annetun tuomion johdosta Conseil d'État (Luxemburg) on 26.2.1987 antamallaan tuomiolla kumonnut ministerin päätökset, joilla on kansallisen lainsäädännön perusteella vahvistettu tilakohtaiset kiintiöt sen käsiteltävänä olevissa asioissa.
- 14 Lainsäädännön osalta vuoden 1985 suurherttuan asetus ja muut aikaisemmat säännökset on kumottu maidon lisämaksujärjestelmän soveltamisesta Luxemburgissa 7.7.1987 annetun suurherttuan asetuksen (*Mémorial* 1987, s. 850; jäljempänä

vuoden 1987 suurherttuan asetus) 17 §:llä, ja tällä asetuksella on otettu käyttöön uusi lisämaksujärjestelmä (jäljempänä uusi lainsäädäntö).

- 15 Vuoden 1987 suurherttuan asetuksen taannehtivuudesta on säädetty 27.8.1987 annetulla lailla (*Mémorial* 1987, s. 1698), joka koskee maidon lisämaksujärjestelmän soveltamisesta Luxemburgissa 7.7.1987 annetun suurherttuan asetuksen säännösten soveltamista maidon markkinointivuotta 1987/1988 edeltäviin markkinointivuosiin. Kyseisen lain ainoan pykälän mukaan mainittua asetusta sovelletaan maidon lisämaksun kahdentoista kuukauden pituisiin soveltamisjaksoihin, jotka ovat alkaneet 2.4.1984, 1.4.1985 ja 1.4.1986, ja siinä säädetään viitemäärien uudesta jaosta tämän saman asetuksen perusteella.
- 16 Vuoden 1987 suurherttuan asetuksen 1 §:ssä säilytetään ennallaan Luxemburgin viranomaisten aikaisemmin tekemä valinta eli menetelmä B. Sitä vastoin kyseisen asetuksen 3 §:n 1 momentissa ei enää valita viitevuodeksi vuotta 1981, vaan vuosi 1983, jonka osalta toimitettuja maitomääriä vähennetään kokonaisprosenttiosuudella, joka muodostuu laskemalla yhteen kaksi tekijää, joista toinen määritellään kyseessä olevan toimittajan ostajalle vuoden 1983 aikana suorittamien maidon toimitusten määrän perusteella ja toinen sen lisäyksen perusteella, joka vuoden 1983 aikana on tapahtunut maidon toimituksissa ostajalle verrattuna samalta tilalta vuonna 1981 tehtyihin toimituksiin. Asetuksessa ei enää säädetä toimintansa lopettaneiden tuottajien tilakohtaisten viitemäärien siirtämisestä niiden ostajilleen.
- 17 Tämän uuden lainsäädännön täytäntöönpanon johdosta Luxemburgin maatalousministeriö on vahvistanut eri ostajille kuuluvat kiintiöt jokaiselle markkinointivuodelle 2.4.1984 lähtien. Luxemburgin viranomaiset eivät ole määränneet kenellekään kyseessä olevalle tuottajalle suurempaa maksua kuin se, joka perustui vuoden 1984 ja vuoden 1985 suurherttuan asetuksiin. Ne ovat soveltaneet edullisinta vaihtoehtoa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 18 Gerekens on yksi niistä 64 luxemburgilaisesta maidontuottajasta, jotka ovat Procolan jäseniä ja joiden oli suoritettava maidon lisämaksua markkinointivuosilta 1985/1986 ja 1986/1987. Luxemburgin maatalousministeriön 15.3.1988 Procolalle osoittamasta kirjeestä käy ilmi, että Gerekensin osalta vanhan lainsäädännön mukaisesti perittävä lisämaksu olisi ollut 297 298 Luxemburgin frangia (LUF), kun taas uuden lainsäädännön nojalla perittävä lisämaksu oli 114 860 LUF. Tuottajalle edullisimman vaihtoehdon perusteella on valittu jälkimmäinen summa, mutta siihen on lisätty viivästyskorkoina 14 334 LUF. Gerekens ja Procola vaativat Luxemburgin valtiolta tämän summan palauttamista vedoten sovellettavan kansallisen lainsäädännön lainvastaiseen taannehtivuuteen. Kyseinen vaatimus perustui väitettyihin vahinkoihin, joita niille on aiheutunut sellaisten virheiden takia, joita mainittu valtio on tehnyt maidon lisämaksuun liittyviä yhteisön säännöksiä koskevassa sääntelyssä ja niiden soveltamisessa.
- 19 Koska Gerekens ja Procola hävisivät asiansa sekä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakuasteessa, ne valittivat Cour de cassationiin.
- 20 Koska Cour de cassation katsoo, että sen käsiteltäväksi saatettuun asiaan liittyy sellainen yhteisön oikeuden tulkintakysymys, johon ei ole vielä annettu ennakkoratkaisua vastaavassa tilanteessa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevien yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden vastaista se, että jäsenvaltio antaa tuotantokiintiöiden määräämistä koskevan yhteisön lainsäädännön — kuten sellaisen, joka on annettu maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY)

N:o 804/68 muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 856/84 ja asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitettun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 857/84 — soveltamiseksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen syrjiväksi toteaman alkuperäisen lainsäädännön tilalle uutta lainsäädäntöä, jossa mahdollistetaan seuraamusten määrääminen taannehtivasti tuotantokiintiöiden ylityksistä, jotka ovat tapahtuneet yhteisön asetusten voimaantulon jälkeen, mutta korvatus kansallisen lainsäädännön mukaisen järjestelmän voimassaoloaikana?”

Ennakkoratkaisukysymys

- 21 Yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden suojaamisesta johtuvat vaatimukset sitovat myös jäsenvaltioita, kun ne panevat yhteisön lainsäädäntöä täytäntöön.
- 22 Oikeusvarmuus on yksi näistä yleisistä periaatteista (ks. asia C-453/00, Kühne & Heitz, tuomio 13.1.2004, Kok. 2004, s. I-837, 24 kohta).
- 23 Vaikka oikeusvarmuuden periaate pääsääntöisesti estää vahvistamasta yhteisön säädöksen ajallisen soveltamisalan alkamispäiväksi säädöksen julkaisemista edeltävää päivämäärää, näin voidaan poikkeuksellisesti tehdä, kun tavoiteltava päämäärä edellyttää sitä ja kun niiden, joita asia koskee, perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisesti (ks. yhdistetyt asiat C-143/88 ja C-92/88, Zuckerfabrik Süderdithmarschen ja Zuckerfabrik Soest, tuomio 21.2.1991, Kok. 1991, s. I-415, Kok. Ep. XI, s. I-29, 49 kohta ja asia C-110/97, Alankomaat v. neuvosto, tuomio 22.11.2001, Kok. 2001, s. I-8763, 151 kohta).

- 24 Oikeusvarmuuden periaatetta ei voida myöskään loukata kansallisella lainsäädännöllä, jota sovelletaan taannehtivasti, kun tavoiteltava päämäärä edellyttää sitä ja kun niiden, joita asia koskee, perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisesti.
- 25 Pääasiassa kyseessä olevalla kansallisella lainsäädännöllä tavoiteltu päämäärä on maidon lisämaksujärjestelmän täytäntöönpano sen velvollisuuden mukaisesti, joka jäsenvaltioille on asetettu asetuksen N:o 804/68 5 c artiklan 1 kohdan nojalla. Kyseisen järjestelmän tarkoituksena on maidontuotantoa rajoittamalla palauttaa tasapaino kysynnän ja tarjonnan välille maitomarkkinoilla, joille on tunnusomaista rakenteellinen ylijäämä (ks. erityisesti asia 84/87, Erpelding, tuomio 17.5.1988, Kok. 1988, s. 2647). Sen tavoite voidaan saavuttaa vain siten, että kaikki ne tuotetut määrät, jotka tavalla tai toisella tulevat kaupalliseen kiertoon ja jotka näin vaikuttavat kysyntään ja tarjontaan, otetaan huomioon ensimmäisestä 1.4.1984 alkavasta kahdentoista kuukauden jaksosta alkaen.
- 26 Näin ollen jäsenvaltio vaarantaa tämän tavoitteen ja maidon lisämaksujärjestelmän tehokkuuden, jos se ei korvaa järjestelmän täytäntöönpanoa varten annettua kansallista lainsäädäntöä, joka on osoittautunut yhteisön oikeuden vastaiseksi, uudella lainsäädännöllä, jolla on taannehtiva vaikutus. Maidon lisämaksujärjestelmän käyttöönottamisesta annettujen asetusten täytäntöönpanovelvollisuudesta ei voida poiketa, koska ne ovat kaikilta osiltaan sitovia heti voimaantulostaan lähtien.
- 27 Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella kansallisella lainsäädännöllä tavoiteltu päämäärä edellyttää, että maidon lisämaksujärjestelmän asianmukaista ja tehokasta täytäntöönpanoa varten tätä järjestelmää sovelletaan taannehtivasti.
- 28 Mitä tulee niiden, joita asia koskee, perustellun luottamuksen mahdolliseen loukkaamiseen, on muistettava, että kaikilla taloudellisilla toimijoilla, joille

toimielimen toiminnan vuoksi on syntynyt perusteltuja odotuksia, on mahdollisuus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen (asia C-22/94, Irish Farmers Association ym., tuomio 15.4.1997, Kok. 1997, s. I-1809, 25 kohta).

- 29 Tältä osin on todettava, että luottamuksensuojan periaatteeseen voidaan vedota säännöksiä ja määräyksiä vastaan vain silloin, kun viranomaiset ovat itse luoneet tilanteen, johon perusteltu luottamus perustuu (ks. vastaavasti asia C-179/00, Weidacher, tuomio 15.1.2002, Kok. 2002, s. I-501, 31 kohta). Lisäksi, jos huolellinen ja järkevä taloudellinen toimija voi ennakoida sellaisen toimenpiteen toteuttamisen, joka voi vaikuttaa sen etuihin, se ei voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen, kun tällainen toimenpide toteutetaan (ks. vastaavasti em. asia Irish Farmers Association ym., tuomion 25 kohta).
- 30 Käsiteltävänä olevassa asiassa kantajat eivät vetoa vuoden 1984 ja vuoden 1985 suurherttuan asetusten pysyvyyttä koskevaan luottamukseen. Ne vetoavat ainoastaan luottamukseensa, joka koskee sitä, ettei uutta lainsäädäntöä sovelleta taannehtivasti.
- 31 Kyseisen lainsäädännön taustasta — sellaisena kuin pääasian kantajat ovat sen itse yksityiskohtaisesti esittäneet huomautuksissaan yhteisöjen tuomioistuimelle — ei kuitenkaan käy ilmi sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi mahdollista päätellä, että taloudelliset toimijat ovat voineet perustellusti luottaa siihen, ettei kansallinen lainsäädäntö, jonka tarkoituksena oli maidon lisämaksua koskevan yhteisön järjestelmän täytäntöönpano, ole kattanut 1.4.1984 ja vuoden 1987 suurherttuan asetuksen voimaantulopäivän välillä kulunutta aikaa.
- 32 Mainituista huomautuksista käy nimittäin selvästi ilmi, etteivät toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ole milloinkaan jättäneet vähäisintäkään epäilystä sen osalta, että vuoden 1984 ja vuoden 1985 asetukset korvataan uudella lainsäädännöllä, jolla on taannehtiva vaikutus. Kansallisella tasolla on — tämän taannehtivuuden toteuttamiseksi Luxemburgin oikeuden mukaisesti — keskusteltu ainoastaan tavasta, jolla lainsäädännölle annetaan taannehtiva vaikutus.

- 33 Pääasian kantajien kaltaisten taloudellisten toimijoiden olisi siten pitänyt varautua siihen, että vuoden 1987 suurherttuan asetus pannaan taannehtivasti täytäntöön. Lisäksi ne olisivat voineet ennakoita tällaisesta toimenpiteestä päättämisen, kun otetaan huomioon maitomarkkinoiden jatkuva ylijäämätilanne ja jäsenvaltioiden velvollisuus panna täytäntöön maidon lisämaksujärjestelmä heti sen voimaantulosta lähtien eli 1.4.1984. Näin ollen ne eivät ole asetusten N:o 856/84 ja N:o 857/84 voimaantulopäästä lähtien voineet odottaa, ettei tuottajilta perittäisi lisämaksua sellaisista lehmänmaidon määristä, jotka on tuotettu heille myönnettyjen kiintiöiden lisäksi.
- 34 Vuoden 1987 asetuksen taannehtivan vaikutuksen kanssa ei voi olla ristiriidassa myöskään pääasian kantajien väite, jonka mukaan maidon lisämaksulla on taloudelliselta kannalta kaikki rankaisutoimenpiteen vaikutukset, koska sillä rangaistaan kiintiönsä ylittänyttä tuottajaa suorassa suhteessa tähän ylituotantoon.
- 35 Rikoslainsäädännön taannehtivuuskiellon periaate on tosin kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksille yhteinen periaate, joka on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen 7 artiklassa vahvistettu perusoikeudeksi ja joka on erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuimien valvoo (asia 63/83, Kirk, tuomio 10.7.1984, Kok. 1984, s. 2689, Kok. Ep. VII, s. 605, 22 kohta ja asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4023, 42 kohta).
- 36 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan lisämaksua ei kuitenkaan voida pitää maito- ja maitotuotealan lisämaksun soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 9 päivänä maaliskuuta 1993 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 536/93 (EYVL L 57, s. 12) 3 ja 4 artiklassa säädettyjen sanktioiden kaltaisena seuraamuksena (yhdistetyt asiat C-231/00, C-303/00 ja C-451/00, Cooperativa Lattepiù ym., tuomio 25.3.2004, Kok. 2004, s. I-2869, 74 kohta ja yhdistetyt asiat C-480/00–C-482/00, C-484/00, C-489/00–C-491/00 ja C-497/00–C-499/00, Azienda Agricola Ettore Ribaldi ym., tuomio 25.3.2004, Kok. 2004, s. I-2943, 58 kohta).

37 Maidon lisämaksu on nimittäin markkinapolitiikan tai rakennepolitiikan säännök-
sistä johtuva rajoitus. Se on osa maatalousmarkkinoiden tasapainottamiseen
tarkoitettuja interventioita ja se käytetään maitoalan kulujen rahoittamiseen. Tästä
seuraa, että asetuksen ilmeisen päämäärän lisäksi, joka koskee maidontuottajien
velvoittamista noudattamaan niille myönnettyjä viitemääriä, lisämaksulla on myös
taloudellinen tarkoitus, sikäli kuin sillä pyritään hankkimaan yhteisölle tarvittavat
varat sen tuotannon myymiseksi, jonka tuottajat tuottavat kiintiönsä ylittäen (ks. em.
asia Cooperativa Lattepiù ym., tuomion 74 ja 75 kohta ja em. asia Azienda Agricola
Ettore Ribaldi ym., tuomion 58 ja 59 kohta).

38 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, ettei
oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevien yhteisön oikeuden yleisten
periaatteiden vastaista ole se, että jäsenvaltio antaa tuotantokiintiöiden määräämistä
koskevan yhteisön lainsäädännön — kuten sellaisen, joka on annettu asetuksilla N:o
856/84 ja N:o 857/84 — soveltamiseksi yhteisöjen tuomioistuimen syrjiväksi
toteaman alkuperäisen lainsäädännön tilalle uutta lainsäädäntöä, jota sovelletaan
taannehtivasti tuotantokiintiöiden ylityksiin, jotka ovat tapahtuneet kyseisten
asetusten voimaantulon jälkeen, mutta korvatun kansallisen lainsäädännön mukai-
sen järjestelmän voimassaoloaikana.

Oikeudenkäyntikulut

39 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Luxemburgin hallitukselle
ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi.
Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on
välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä
vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen
korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

on ratkaissut Cour de cassationin 14.11.2002 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevien yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio antaa tuotantokiintiöiden määräämistä koskevan yhteisön lainsäädännön — kuten sellaisen, joka on annettu maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 804/68 muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 856/84 ja asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 857/84 — soveltamiseksi yhteisöjen tuomioistuimen syrjiväksi toteaman alkuperäisen lainsäädännön tilalle uutta lainsäädäntöä, jota sovelletaan taannehtivasti tuotantokiintiöiden ylityksiin, jotka ovat tapahtuneet kyseisten asetusten voimaantulon jälkeen, mutta korvatus kansallisen lainsäädännön mukaisen järjestelmän voimassaoloaikana.

Rosas

Schintgen

Colneric

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä heinäkuuta 2004.

R. Grass

A. Rosas

kirjaaja

kolmannen jaoston puheenjohtaja